UPC
Z.ORG KU LEUVEN

Nieuwsbrief voor zorgpartners — mei 2021
UPC KU Leuven — Leuvensesteenweg 517 — 3070 Kortenberg

jaarverslag2020

'Bedankt dat we binnen mogen' Een jaar mobiele zorg ouderen
4

k-ADO voor jongeren in Diest
6

Paso: nieuw dagziekenhuis voor jonge vluchtelingen
7

Bouwplannen PVT Andreas
10-11

Zorg in kaart
12-13

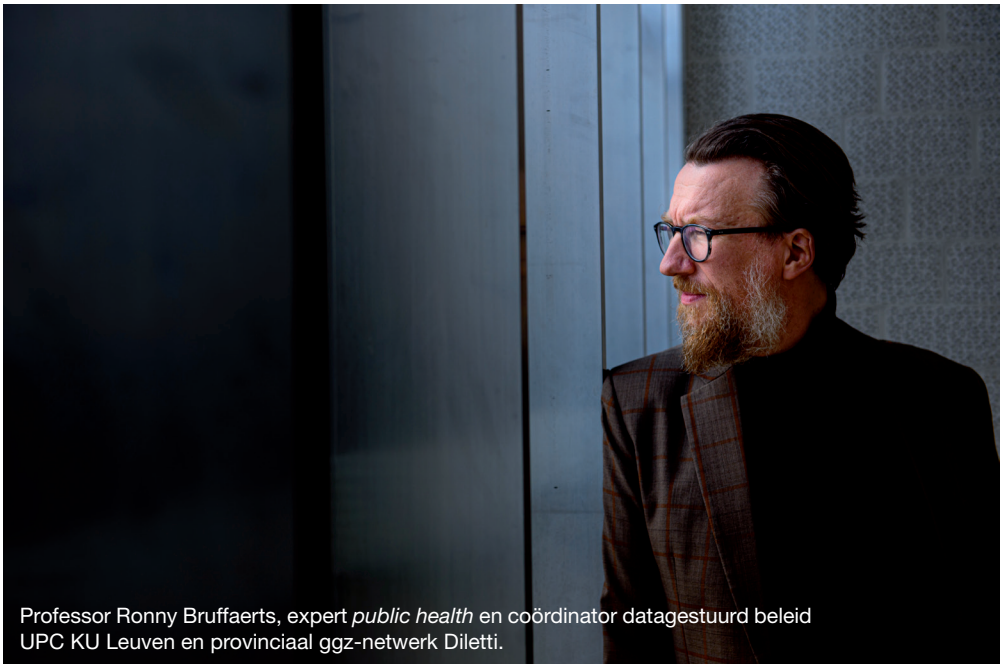

Professor Ronny Bruffaerts, expert *public health* en coördinator datagestuurd beleid UPC KU Leuven en provinciaal ggz-netwerk Diletti.

Om de ggz te hervormen zijn data nodig, veel data

Na tien jaar hervormen in de ggz dringt zich een aantal vragen op ter evaluatie. Is de zorgkwaliteit verbeterd? Wordt ze nu beter afgestemd en is continuïteit verzekerd? Is de grote groep patiënten die onder de radar blijven al verkleind? Hoog tijd voor data die antwoorden geven, weet expert *public health*, professor Ronny Bruffaerts.

2020 was het jaar waarin België de tiende verjaardag van zijn hervormingen in de geestelijke gezondheidszorg mocht vieren. Lang vóór het begin van de coronapandemie, in 2010, werd een duurzame en verreikende hervorming van de organisatie van de ggz aangekondigd en gestart. Zoals met elke hervorming in de ggz in binnen- en buitenland was het zaak de zorg dichter bij de patiënt te brengen. Om de zorg zo goed mogelijk af te stemmen op de noden van de patiënt en zijn omgeving.

In het vorige decennium werd daar stevig in geïnvesteerd. Psychiatrische bedden werden bevroren en behandelteams konden op pad om zorg aan huis te verstrekken – de 2a- en 2b-teams. Ook werd de eerste lijn verstevigd verankerd in de ggz, de zogenaamde functie 1 van Artikel 107 van

Lees verder op p2 >>>

'Waarom ontbreekt universitaire psychiatrie in ziekenhuiswet en overheidsfinanciering?'

prof. dr. Mark Waer
2

En de universitaire psychiatrie?

De wetgever heeft in de ziekenhuiswet het begrip universitair ziekenhuis gedefinieerd en de overheid heeft hiervoor een geëigende financiering voorzien. Om onduidelijke redenen is dat enkel voor algemene maar nooit voor psychiatrische ziekenhuizen gebeurd. Betekent dit dat je geen universitaire bijdragen kan leveren aan de geestelijke gezondheidszorg? Als je dit jaarverslag hebt gelezen ben je zonder twijfel van het tegendeel overtuigd.

Niettemin is het belangrijk om de vraag te stellen welke unieke universitaire dimensies een meerwaarde kunnen bieden aan de geestelijke gezondheidszorg. Uniek aan universiteiten is dat het kennisinstellingen zijn, met een zeer brede pluri- en interdisciplinariteit, die bovendien een permanent vernieuwende onderzoeksdynamiek vertonen dankzij snel opeenvolgende generaties doctorale en postdoctorale onderzoekers. Misschien meer nog dan de somatische zorgverlening heeft de geestelijke zorgverlening nood aan een dynamische en multidisciplinaire kennisvermeerdering. Dat gebeurt via bijdragen vanuit – niet alleen – de biomedische wetenschappen maar ook de sociale, cultuur-, natuur- en toegepaste wetenschappen.

Kennispotentieel mobiliseren

Daarom pleiten we ervoor dat de samenleving en de overheid dit kennispotentieel op een meer structurele manier binnen haar universiteiten zou mobiliseren om het ten dienste te stellen van het geestelijk gezondheidsbeleid en de geestelijke gezondheidszorg. Dat zou kunnen onder de vorm van een soort beheersovereenkomst met de universiteiten. Daarbij kan je voor hernieuwbare perioden kennisvermeerdering en kwaliteit-evaluatieprojecten met de universiteiten afspreken die aansluitend gefinancierd en geëvalueerd worden.

Om de aldus bekomen kennisvernieuwing op 'het zorgterrein' te verspreiden en in kwaliteitsvermeerdering om te zetten is het essentieel om een belangrijk deel van de kennisprojecten uit te werken binnen netwerken: samen met andere zorginstellingen en extramurale partners actief in de geestelijke gezondheidszorg. Wij hopen om in de nabije toekomst samen met jou dit concept van universitaire psychiatrie bij de overheid te kunnen bepleiten en – nog belangrijker – verder te kunnen realiseren.

prof. dr. Mark Waer
voorzitter Z.org KU Leuven
dr. Wim Tambeur
gedelegeerd bestuurder UPC KU Leuven

de Ziekenhuiswet. Aansluitend kwam er een Riziv-conventie die de terugbetaling van de eerstelijnspsychologie mogelijk maakte. Ook op functie vier kwamen de indikkings-projecten op kruissnelheid – de *high & intensive care* op kop.

Meet continuïteit met data

Van op een afstand beschouwd zou je kunnen zeggen dat, in die eerste tien jaar van ggz-hervormingen in ons land, de focus lag op de patiënten die al de weg naar de zorg vonden. Patiënten dus die al voldoende gemotiveerd waren voor een behandeling. Met de komst van de netwerken konden we ook inzetten op de vraag of er voldoende zorgcontinuïteit voor hen was gegarandeerd, een vaak vergeten en nog steeds heikel punt in onze ggz. Maar om de zorgcontinuïteit in beeld te brengen heb je data nodig, veel data. Data die ons en beleidsmakers in staat stellen om te bekijken hoe het zorgproces van de individuele patiënt eigenlijk verloopt. Hoe het met de zorgkwaliteit is gesteld en waar de hiaten zitten in de opvolging.

Een klassiek voorbeeld: het voorkomen van depressie binnen Diletti wordt geschat op ongeveer 34.000 personen. Wat kan je dan, als netwerk, als overheid, als partner in een netwerk, *samen* doen om de doelstelling te halen dat op jaarbasis minstens driekwart van die personen effectief tot een behandeling komen? Om een dergelijk zorgproces te managen op regionaal en subregionaal niveau zijn data onmisbaar. Geen data om de data, maar klinische gegevens waarmee je een beleid kan voeren en bijsturen om je doel te bereiken: het datagestuurd beleid in de gezondheidszorg is niet meer weg te denken.

Behandelkloof

Zorgprocessen managen gaat echter verder dan je focussen op wie al zorg krijgt. Populatie-onderzoek heeft aangetoond dat het heel lang duurt voor iemand die hulp nodig heeft ook effectief hulp inschakelt: gemiddeld tien tot vijftien jaar! Te weten dat psychische stoornissen wijd verspreid voorkomen, metingen wijzen op vijftien tot twintig procent van de algemene bevolking. Dat betekent dat een grote groep mensen in onze samenleving met een psychische stoornis niet tijdig behandeling krijgen. Die behandelkloof lijkt structureel. Ze verkleinde amper de laatste twintig jaar. Dat ondanks de grote aandacht voor psychische stoornissen in het publieke en politieke debat.

Échte vermaatschappelijking betekent niet enkel dat je bij voorkeur in een maatschappelijke context behandelt, maar ook dat je in de maatschappij preventie en vroege interventie alle kansen geeft, zodat mensen sneller hulp zoeken en vinden.

Bovendien toont populatie-onderzoek ook dat driekwart van alle psychische stoornissen in de maatschappij aanvangt vóór de leeftijd van 27 jaar. De eerste tekenen verschijnen al in de kindertijd. Dat impliceert de nood aan preventie op jonge leeftijd, evident ingebed in een schoolse context en niet in een curatieve setting. Échte vermaatschappelijking betekent immers niet enkel dat je stoornissen bij voorkeur in een maatschappelijke context behandelt. Het betekent ook dat je in de maatschappij alle mogelijkheden tot preventie en vroege interventie benut en een volle kans geeft zodat, als het nodig is, mensen sneller hulp zoeken en vinden.

Op het terrein hebben de hervormingen van de voorbije jaren snel een hoge vlucht genomen – je weet wel, onder het motto *doordoen, doordoen, doordoen*. Maar na tien jaar dringt zich een aantal vragen op ter evaluatie. Is er nu een betere afstemming van de zorg? Is er een betere zorgcontinuïteit? Is de zorgkwaliteit verbeterd? Is de behandelkloof in de ggz verkleind? Of nog, zijn we in staat om onze zorg effectief dichter te brengen bij wie ze nodig heeft?

Focus op maatschappij

Niemand zal de aard en de grondslag van die vragen betwisten. Eigenlijk vormen ze het alfa en omega van een *public health*-benadering van geestelijke gezondheidszorg. Daarin zet je de patiënt centraal, maar tegelijk focus je op de maatschappij, in casu op wie een stoornis heeft maar nog niet in behandeling is.

Als antwoord op die vragen heb je verhalen nodig, narratieven en getuigenissen van actoren in het veld, die aangeven wat goed loopt en signaleren waar pijnpunten liggen. Maar op de eerste plaats zijn harde data nodig. Data die op een gestandaardiseerde en wetenschappelijke wijze verzameld zijn én gebruikt worden. Data die op netwerk-, regionaal én federaal niveau patiëntenstromen in beeld brengen, evalueren en (kunnen) bijsturen. Zo kom je tot een datagestuurd beleid, cruciaal voor goede ggz-hervormingen in de volgende jaren. Met name voor netwerken, ziekenhuizen en andere partners in een zorgverband is dat van tel.

Professor Ronny Bruffaerts
expert *public health*
coördinator datagestuurd beleid
UPC KU Leuven en Diletti

Sinds 2018 meet een stuurgroep datagestuurd beleid binnen het UPC KU Leuven belangrijke zorgelementen op een wetenschappelijke manier, om ze een rol te laten spelen in huidige en toekomstige beleidsvraagstukken.

Prof. Ronny Bruffaerts publiceerde in 2021 bij Zorgnet-Icuro *De mythes voorbij. Het public health perspectief als leidraad bij hervormingen in de geestelijke gezondheidszorg*. Brussel: Zorgnet-Icuro, 2021. De publicatie is gebaseerd op epidemiologisch onderzoek in *common mental disorders*.

Het mobiele zorgteam *Oudreach* bestaat een jaar en biedt thuis zorg aan zeventig oudere patiënten. V.l.n.r. psychiater dr. Satya Buggenhout, hoofdverpleegkundige Rembert Maes, psycholoog Koen Ponsaerts, verpleegkundige Laura Tack en psychiaters in opleiding dr. Lies Verstraete en dr. Lucas Vanderlinden.

‘Bedankt dat we binnen mogen’

***Oudreach*, het mobiele zorgteam voor ouderen bestaat een jaar. ‘Zorg bieden bij mensen thuis was een openbaring’, zegt ervaren hoofdverpleegkundige Rembert Maes. ‘Je moet vragen of je mag helpen en dat houdt je een spiegel voor.’**

Oudreach is een klein mobiel team. Het telt twee verpleegkundigen, een sociaal werker, een psycholoog en twee psychiaters in opleiding, en staat onder leiding van psychiater dr. Satya Buggenhout. Momenteel volgt Oudreach zeventig patiënten, meer dan het dubbele van een reguliere opnameafdeling.

Niet op raadpleging

‘Sommigen verblijven in een woonzorgcentrum, anderen thuis’, licht dr. Buggenhout toe. ‘Doorgaans kampen ze met eenzaamheid, stemmingsproblemen of een cognitieve aandoening. Telkens gaat het over mensen met een ernstige problematiek die we herstelgericht ondersteunen. Om uiteenlopende redenen komen de patiënten niet op raadpleging en glippen door de mazen van het zorgnet. Omdat ze zelf zorg mijden, omdat ze cognitief beperkt zijn, of eenvoudig omdat ze niet in het ziekenhuis geraken bij gebrek aan mobiliteit, vervoermiddel of geld.

Vanuit onze derdelijns positie treden we coördinerend voor hen op: lokale zorg regelen en adviseren. Maar omdat het vaak aan een lokaal zorgnetwerk ontbreekt, nemen we dikwijls een blijvende eerstelijns zorgtaak op, naast de huisarts en andere partners. Daarbij volgen we de filosofie van vermaatschappelijking van zorg.’

Deur dicht

Vanzelfsprekend is het niet om thuis hulp aan te bieden, zo blijkt. ‘Geregeld vliegt de deur van mensen direct weer dicht als je aanbelt’, getuigt hoofdverpleegkundige Rembert Maes. ‘Maar zoiets moet je accepteren. Even langs de tuin proberen is geen optie. Wanneer het belangrijk is om aan te klampen, schakelen we mogelijks versterking in, via familie of andere zorgpartners en bewandelen we samen met de patiënt het pad om zorg te dragen voor zichzelf en anderen.’

‘Het mobiele zorgnetwerk maakt van ons een betere hulpverlener’, klinkt het. ‘In het ziekenhuis kan je als zorgmedewerker terugvallen op een uitgebreid team en een sterk georganiseerde werking, waar de patiënt, hoe je het draait of keert, zich naar moet schikken. In de privésfeer ligt de verhouding helemaal anders. Je wordt dankbaar dat je mág helpen. Je staat op dat eigenste moment alleen met de patiënt en om zinvol te kunnen helpen moet je je in zijn situatie of denkwijze inleven.’

Oudreach
Mobiele zorg ouderen +65 jaar
regio Vlaams-Brabant oost

upckuleuven.be/oudreach

Mobiele teams in het UPC KU Leuven

Kinderen en jongeren

Gauzz
revalidatie autisme met gedragsproblemen

Volwassenen

Mobiel Crisis Team Leuven
mobiele crisiszorg

Vrint
mobiele zorg psychose

Onderweg
mobiele zorg persoonlijkheidsstoornissen

Mobiel Team GGZ Leuven-Tervuren
mobiele zorg langdurige psychische kwetsbaarheid

Gauzz
revalidatie autisme met gedragsproblemen

Expertisecentrum perinatale psychiatrie
mobiele zorg zwangerschap en postpartum

Ouderen

Oudreach
mobiele zorg ouderen +65 jaar

upckuleuven.be/mobiele-teams

Alle hens aan dek

Hooggespecialiseerd aanbod voor mensen met dementie

Cog K is een nieuwe, eengemaakte afdeling op campus Kortenberg waarin de expertise van de vroegere afdelingen André en Lutgardis is samengebracht. De afdeling sluit aan bij het zorgaanbod van Cog GHB, de afdeling voor acute zorg bij cognitieve aandoeningen op campus Gasthuisberg. Mensen met dementie kunnen daarmee in het Universitair Psychiatrisch Centrum KU Leuven rekenen op een hooggespecialiseerd en gediversifieerd zorgaanbod.

Naast de bekende cognitieve problemen ontwikkelen de meeste mensen met dementie in de loop van hun aandoening ook gedrags- en psychologische symptomen (BPSD – behavioral and psychological symptoms of dementia). Tegelijkertijd hebben mensen met dementie vaak allerlei comorbide lichamelijke aandoeningen. Het UPC KU Leuven wil deze zeer kwetsbare doelgroep van mensen met dementie en bijkomende ernstige BPSD en/of lichamelijke aandoeningen, in een aangepast kader kunnen opvangen.

Expertise groeperen

Hiertoe werd een intensifiëringsbeweging doorgevoerd waarbij twee afdelingen voor dementie op campus Kortenberg versmolten tot één nieuwe intensieve en hooggespecialiseerde afdeling, genaamd Cog K. Hierdoor beschikt de afdeling over een uitgebreider team en wordt alle op de campus aanwezige expertise rond dementie gegroepeerd. Dit is geen overbodige luxe, want de zorg voor deze mensen is vaak heel uitdagend.

‘We hebben een multidisciplinair team dat bestaat uit bevlogen verpleegkundigen, psychologen, therapeuten, artsen en maatschappelijk werkers’, zegt prof. dr. Maarten Van Den Bossche, supervisor van Cog K. ‘Dat is nodig. De zorg op Cog K is bedoeld voor zeer kwetsbare patiënten met dementie en meestal ook een ernstige lichamelijke problematiek, wat vaak ook met moeilijk hanteerbaar gedrag zoals agressie gepaard gaat. Het is bijzonder uitdagend werk voor het gehele team. Gelukkig werken we met zeer ervaren, geëngageerde en creatieve teamleden.’

Hoofd, hart en handen

Binnen afzienbare tijd moet de afdeling ook over een aangepaste infrastructuur beschikken, waardoor het team de patiënten kan verzorgen op verschillende subunits en de zorg kan op- of afschalen naargelang de noden van de patiënt. Pieter Hoornaert, hoofdverpleegkundige op Cog K: ‘We zorgen met hoofd, hart en handen voor onze patiënten, maar gezien de intense problematiek die ze meebrengen, zijn we er ook voor hun familie, de verwijzers en voor elkaar.’

Als academisch centrum wil Cog K ook verder inzetten op wetenschappelijk onderzoek over en voor deze doelgroep.

upckuleuven.be/Cog-K

De juiste omgeving creëren

k-ADO voor jongeren in Diest

Het UPC KU Leuven en het Psychiatrisch Ziekenhuis Sint-Annendael in Diest startten eind 2020 k-ADO, een dagziekenhuis voor tieners.

In het gerenoveerde historische pand op de site van het psychiatrisch ziekenhuis Sint-Annendael komen tien jongeren met internaliserende klachten dagbehandeling volgen. Er wordt een omgeving gecreëerd waar jongeren terug structuur vinden en een veilige ruimte om stil te staan bij zichzelf, hun relaties en de manier waarop ze prikkels en emoties verwerken. Het behandelend klimaat is erop gericht hun vaardigheden te laten groeien en ruimte te maken voor nieuwe ervaringen. Een 11-koppig team staat deskundig naast de jongere en helpt hen weer de draad met de eigen ontwikkelingskansen op te nemen.

In beweging komen

De hoeveelheid aanmeldingen bevestigt de zorgnood die de ruime regio heeft. Jongeren worden doorverwezen door zorgpartners uit zowel de ambulante, residentiële als acutere zorg. Kinder- en jeugdpsychiater dr. Caroline Debruyne: ‘De moeilijkheden die de jongeren ervaren hebben een grote invloed op de mate waarin ze aan school participeren. In combinatie met de covid-pandemie doet dat veel van de jongeren volledig stilvallen. De start van het dagziekenhuis is dan ook zoveel mogelijk met fysieke activiteiten op de unit verlopen. De zorgrelatie vormt voor de jongeren een essentieel element in hun mogelijkheden om in beweging te komen.’

upckuleuven.be/k-ado

Tussen twee werelden

Paso: nieuw dagziekenhuis voor gevluchte tieners

Jongeren met een voorgeschiedenis van vlucht en trauma kunnen voortaan rekenen op gespecialiseerde zorg in het UPC KU Leuven, aangeboden in samenwerking met PraxisP KU Leuven.

Paso – Esperanto voor opstap – werd in december opgestart. Jongeren krijgen er traumasensitieve zorg die oog heeft voor culturele factoren en maatschappelijke inbedding. Via transculturele diagnostiek exploreert het zorgteam actief de culturele en sociale ervaring in de klachten van de jongere en zijn gezinscontext. Daarop volgt een traumatherapeutische behandeling, deels in groep en deels individueel. Het gaat om een multidisciplinair behandelprogramma, in hechte samenwerking met professionele zorgpartners. Het programma wordt ontwikkeld in co-beheer met het team voor transculturele traumazorg voor vluchtelingen van PraxisP, onder leiding van professor Lucia De Haene.

Leefgroepen

Het Paso-zorgteam denkt daarin samen met de jongere en zijn naasten na over het opzetten van een collaboratief zorgnetwerk, met familie en professionele zorgpartners. Ouders en belangrijke zorgfiguren krijgen gelegenheid om via gezinsgesprekken aan de behandeling deel te nemen. Praktisch kan dat transnationaal, via videobellen of andere media. Kinder- en jeugdpsychiater Jakob Versteele: ‘Het voelt als een voorrecht om mee getuige te zijn van de ontzagwekkende verhalen die deze jongeren beleefd hebben en om samen met hen een stukje op stap te mogen gaan.’

Foto — Bart Dewaele

prof. Lucia De Haene, prof. dr. Marina Danckaerts, Lies Missotten en dr. Jakob Versteele

Jongeren in dagbehandeling in Paso kunnen verblijven in een leefgroep in Brussel, Mechelen of Kessel-Lo, gespecialiseerd in de begeleiding van minderjarige vluchtelingen.

Partners: PraxisP KU Leuven - faculteit Psychologie & Pedagogische Wetenschappen, Amif, Fedasil, agentschap Opgroeien

upckuleuven.be/paso

Tijd nemen om geen seconde te verliezen

De medium intensive care afdeling (MIC) is een nieuw samengestelde afdeling voor volwassenen met een psychotische problematiek die reeds in behandeling zijn.

Patiënten kunnen op de MIC terecht als tussenstation in een overgang van de high & intensive care (HIC) naar een minder intensieve behandeleenheid. Patiënten kunnen er ook terecht als ze vanuit een van die behandeleenheden net opschaling van zorg nodig hebben en hun toestand om meer nabije zorg in een semi-gesloten setting vraagt. In een volgende fase zullen ook patiënten van buitenaf mits goede indicatie rechtstreeks op de MIC opgenomen kunnen worden.

Jezelf op punt stellen

Hoofdverpleegkundige Marion Franssen leidt het verpleegkundig team. ‘Alle tijd nemen is de beste manier om geen seconde te verliezen. Dat is het devies dat we de patiënt kunnen meegeven. Je kan je niet uit een crisis haasten en een nieuw perspectief ontwikkelen. Je moet jezelf eerst weer op punt stellen voor je aan het vervolg van je traject kan denken. Onze afdeling is gesloten, maar de begeleiding is niet zo één-op-één als in de HIC (high & intensive care). Voor wie dagtherapie nog te zwaar is, kan de MIC soelaas bieden. Je verblijft op de afdeling met veel basiszorg en voldoende aandacht, tot het weer beter gaat en je kan doorstromen.’

Zorgcontinuïteit bewaren

Het team van de MIC bestaat uit artsen en verpleegkundigen, er zijn geen therapeuten aan de unit verbonden. Op die manier blijft de zorgcontinuïteit tussen de MIC en de behandeleenheden maximaal bewaard. De hulpverleners uit de betrokken behandeleenheden blijven het contact met de patiënten behouden en bieden hen individuele therapeutische momenten aan. Zodra de corona-maatregelen het toelaten, kunnen de MIC-patiënten geleidelijk ingeschakeld worden in het therapeutische programma van de behandelafdelingen.

Dr. Sophie Guiot is supervisor van de MIC tot en met juli 2021. Dr. Vincent Damen en dr. Tom Vanbrabant zijn betrokken als artsen-specialisten in opleiding.

upckuleuven.be/MIC

Nieuw ‘Postgraduaat Gespecialiseerd in Geestelijke Gezondheid Kinderen en Jongeren’

In september 2021 start een postgraduaat dat verpleegkundigen en begeleiders in de kinder- en jeugdhulp verder bekwaamt in klinisch redeneren, persoonlijk leiderschap en samenwerken. Het postgraduaat biedt verdieping aan wie al een opleiding in de gezondheids- en/of welzijnszorg volgde en minstens een jaar ervaring heeft in het begeleiden van psychisch kwetsbare kinderen en jongeren. Postgraduaten als deze vervangen de banaba’s die sneuvelden ten voordele van het vierjarige curriculum Verpleegkunde.

Het postgraduaat is een initiatief van het UPC KU Leuven en KPC Genk. Met UCLL als faciliterende partner wordt ingezet op levenslang leren in de steeds evoluerende context van kinder- en jeugdhulpverlening.

upckuleuven.be/postgraduaat-gg-jongeren

Vergeten Vrouwen

In de tentoonstelling Vergeten Vrouwen gingen twintig hedendaagse vrouwelijke kunstenaars in dialoog met werken uit de collectie-Kortenberg: het archief van een halve eeuw beeldende therapie op campus Kortenberg met duizenden tekeningen, schilderijen en sculpturen. Die opzet leverde een verrassende expositie op, vorig jaar te bewonderen in de gebouwen van Cera in hartje Leuven. Naar aanleiding van de tentoonstelling werd een mooie video gemaakt over psychische kwetsbaarheid, vrouwen en kunst.

upckuleuven.be/vergeten-vrouwen

Dansen tegen dementie

Actieve videogames, waarin je cognitieve en bewegingstraining combineert, vertragen en verlichten dementiesymptomen. Dat blijkt uit een onderzoek bij ouderen in woonzorgcentrum de Wingerd en het UPC KU Leuven, die bij wijze van oefening 'dansten' op de Exergame.

De oefensessies kaderden in een internationale studie van de KU Leuven en ETH Zürich, de eerste in zijn soort. De studie gebeurde aan Leuvense zijde onder leiding van psychomotorisch therapeuten Nathalie Swinnen en prof. Davy Vancampfort en onder de supervisie van prof. dr. Mathieu Vandenbulcke.

De 'exergame' is een videospel op een tv-scherm waarbij je op een paneel moet bewegen om te reageren op spelsituaties. Beelden op het scherm geven aan hoe je moet bewegen. Het toestel meet je stappen, gewichtsverplaatsing en reactiesnelheid.

Deelnemers die drie keer per week vijftien minuten trainden, gedurende acht weken, verbeterden significant op mobiliteit, stapsnelheid en cognitief functioneren. Ze ervaarden ook significant minder symptomen van depressie. Tot slot had de speelse training ook een positief effect op de stapreactietijd. De resultaten werden gepubliceerd in *Alzheimer's Research & Therapy*.

Valpreventie

'Bemoedigend ook in de valpreventie', zegt onderzoeker Davy Vancampfort. De snelheid waarmee je als oudere reageert op impulsen is belangrijk om een val te vermijden. Opmerkelijk is dat de controlegroep verder achteruitging tijdens de periode van acht weken. Eerder onderzoek had al aangetoond dat lichaamsbeweging de symptomen van dementie kan vertragen', vult de kinesitherapeut aan. 'Deze studie suggereert voor het eerst dat actieve videogames niet alleen de symptomen van dementie kunnen vertragen, maar ze ook kunnen verlichten.'

Met dank aan
Fonds Perano en Fonds Malou Malou
van de Koning Boudewijnstichting

upckuleuven.be/research

Colofon

Redactie
Piet Desmet
Nico Krols

Vormgeving
Karen Verlinden

Contact
T 02 758 16 32
T 02 758 09 72
communicatie@upckuleuven.be

UPC KU Leuven

Campus Kortenberg
Leuvensesteenweg 517
3070 Kortenberg
T 02 758 05 11

Campus Gasthuisberg
Herestraat 49
3000 Leuven
T 016 34 80 00

Campus Sint-Annendael Diest
Vestenstraat 1
3290 Diest
T 013 38 05 11

PVT ANDREAS

Campus Lubbeek
Binkomstraat 2
3210 Lubbeek
T 016 210 200

Campus Melsbroek
Vereeckenstraat 44
1820 Melsbroek
T 016 210 200

info@upckuleuven.be
www.upckuleuven.be

Nieuw therapieaanbod burn-out

Van de mensen die een ziekte-uitkering van het Riziv krijgen luidt de diagnose bij zeven procent burn-out. De druk op de ketel is groot: een op de zes Belgen loopt risico op een burn-out. Om de toegenomen zorgvraag te counteren start het UPC KU Leuven een nieuw behandel- en preventieprogramma op.

Het gaat om een programmapakket gestoeld op gedragstherapie, met een gedegen wetenschappelijke onderbouw. De patiënt volgt in totaal tien sessies van anderhalf uur. Deskundig psycholoog en psychotherapeut Gerrit Belis: 'De nieuwe behandeling heeft twee hoofddoelen. Vooraan staat een modulaire ondersteuning bij de recuperatie van de uitputting en de geassocieerde symptomen. Daarnaast is er aandacht voor de identificatie en remediëring van de persoonlijke en organisatorische risicofactoren. Zo beperk je het risico op herval en gaat de patiënt na zijn herstel zijn (loopbaan)toekomst sterker tegemoet.'

Modules

- Diagnostiek via de Burn-out Assessment Tool (BAT)
- Recuperatie: slaapherstel en gezond dagritme
- Identificatie en remediëring van persoonlijke en organisatorische risicofactoren
- Evaluatie en coaching na graduele werkhervatting
- Nameting met de BAT

Burn-out Raadplegingen en therapie
upckuleuven.be/zorgaanbod/burn-out

De cijfers komen uit een Riziv-rapport van 2017.

Lente voor de oude liefde

Emotiegerichte therapie ook succesvol bij oudere koppels

Emotionally Focused Therapy (EFT), een vorm van koppeltherapie, wordt sinds vorig jaar met succes toegepast op afdelingen voor ouderen in het UPC KU Leuven.

In outcome-onderzoek scoort EFT erg goed. En internationaal krijgt de therapievorm steeds meer aanzien. Binnen het UPC KU Leuven wordt de therapie al langer aangeboden bij volwassenen, sinds kort ook op afdelingen voor ouderen. Dat gebeurt dankzij ouderenpsycholoog Stefaan Soenen, die zich op beproefde koppeltherapie toelegt. 'Algemeen toont steeds meer onderzoek aan dat de verschillende psychotherapievormen die voor volwassen worden gebruikt, mits enkele aanpassingen ook voor ouderen effectief en aanbevelenswaardig zijn. Onze eerste bevindingen in EFT bevestigen de herstellende kracht ervan in de partnerrelatie bij ouderen.'

Vertrouwensrelatie versterken

Grondlegger van EFT is de Canadese dr. Sue Johnson, die de therapie ontwikkelde vanuit het stevig onderbouwde psychologische attachment-model. Klinisch psycholoog Soenen verduidelijkt: 'In de therapie gebruik je specifieke technieken om de emoties van de partners te exploreren, in de therapiesessie tot leven te brengen en te valideren. Je leert een koppel om zijn emoties, gerelateerd aan diepgewortelde gehechtheidsbehoeften, met elkaar te delen.

EFT versterkt daarmee de vertrouwensrelatie van een koppel, zo belangrijk op oudere leeftijd. Dat biedt het koppel meer veerkracht om in de toekomst zijn problemen makkelijker op te lossen. Het model in de EFT is trouwens ook effectief bij koppels waar geweld aanwezig is.'

In ons land is Lieven Migerode een autoriteit in EFT. De therapeut is verbonden aan Context, het centrum voor relatie- en gezinstherapie van het UPC KU Leuven. Lieven Migerode geeft ook opleiding in EFT aan collega-therapeuten, zoals aan Stefaan Soenen. In 2020 bracht Lieven Migerode samen met Jef Slootmaekers een boek uit: *Partnergeweld en Emotionally Focused Therapy. Vechten voor de liefde.*

EFT biedt een koppel meer veerkracht om in de toekomst zijn problemen makkelijker op te lossen.

Z.org KU Leuven ontvouwt bouwplannen voor PVT Andreas

Z.org KU Leuven beheert het Psychiatrisch Verzorgingstehuis Andreas dat over twee campussen beschikt: één in Lubbeek en één in Melsbroek. Voor beide campussen liggen de bouwplannen klaar.

‘De ambitie is dat de bewoners met een psychische kwetsbaarheid op een van beide campussen kunnen wonen in een aangepaste context met continue, structurerende ondersteuning’, zegt Bart De Greef, financieel en logistiek directeur. ‘Die sluit nauw aan op andere zorgvormen die deel uitmaken van een geïntegreerd zorggeheel. De zorg past in onze visie op vermaatschappelijking en bieden we aan in een genormaliseerde omgeving in nauw contact met de buurt.’

Campus Melsbroek

66 bewoners
5 leefgroepen

geplande start begin 2022
oplevering eind 2025

PVT Andreas, campus Melsbroek, maakt deel uit van het masterplan voor de nieuwe zorgcampus Melsbroek, waar zowel de huidige MS-kliniek, PVT Andreas als vzw Stijn (begeleid wonen voor personen met een niet-aangeboren hersenafwijking) op een voormalige kloostersite een plaats krijgen. Het psychiatrisch verzorgingstehuis en vzw Stijn krijgen onderdak in een gezamenlijke nieuwbouw die in verbinding staat met de MS-kliniek.

Er werd, samen met Binst-architecten, gekozen voor een nieuwbouw die door zijn M-vormig grondplan zowel zuurstof geeft aan de straat als verbinding maakt met het groen van een groot dorpspark. De vorm van het gebouw zorgt tevens voor een open ontwerp met ruime eenpersoonskamers met badkamer, vaak met terras of tuintje, brede lichtrijke gangen en aangename leefruimtes.

Campus Lubbeek

78 bewoners
5 huizen
9 leefgroepen

geplande start begin 2022
oplevering eind 2024

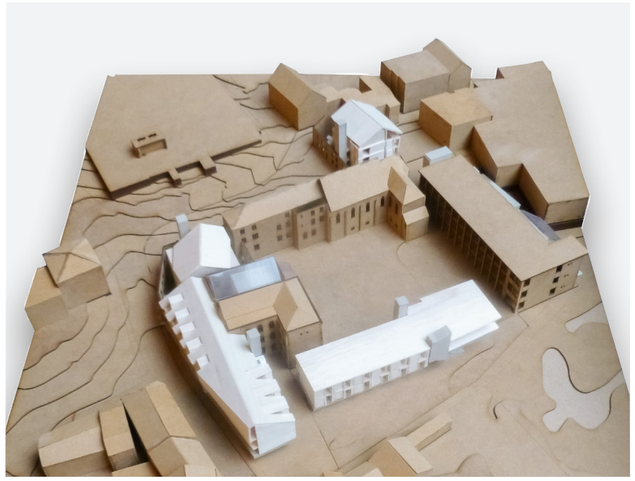

PVT Andreas, campus Lubbeek, zal verhuizen van de oude ziekenhuisgebouwen naar de aanpalende kloostersite. Het huidige klooster is een gekend dorpsgezicht dat uit verschillende panden bestaat. De bestaande structuren vragen om een atypische oplossing op maat: een prototype voor een functioneel en eigentijds psychiatrisch verzorgingstehuis met een collectie van huizen rond een gedeeld binnenplein. De bestaande panden worden, in het ontwerp van WIT-architecten, via een mix van renovatie en (ver-)nieuwbouw omgevormd tot vijf kleinschalige huizen. Het huidige kloosterhuis en de kapel zullen dienen voor gemeenschappelijk gebruik.

De pvt-huizen bieden niet alleen verschillende kleinschalige, huiselijke woonsferen aan, maar maken ook de gepaste omkadering voor de wensen en noden van de bewoners mogelijk. Dit kan gaan van quasi zelfstandig wonen met een eigen voordeur tot intensief begeleid wonen, en al zijn tussenvormen.

De ambitie is om de hele site te ontwikkelen tot een polyvalente zorgcampus waar zorg nagenoeg onzichtbaar deel uitmaakt van andere zorg-, leef- en woonfuncties in een groene omgeving.

Zorg in kaart

UPC KU Leuven 2014 - 2020

Raadplegingen

- algemene raadpleging
- ADHD
- angst
- autisme
- bipolaire stoornis
- CVS
- diepe hersenstimulatie
- dementie – geheugenkliniek
- depressie - burn-out
- ECG
- ECT
- eetstoornissen
- frontotemporale dementie
- gender
- huntington
- medische beeldvorming
- mind-body
- neurologie
- OCS
- ontwikkelingsstoornissen
- persoonlijkheidsstoornissen
- perinatale psychiatrie
- psychose
- relatie en gezin
- seksuologie
- slaap-waakstoornissen
- tandheelkunde
- tics en gilles de la tourette
- TMS
- verslaving

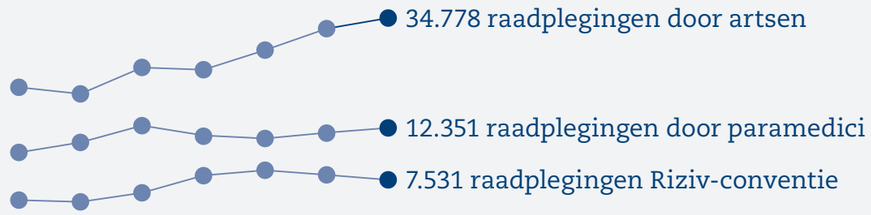

62
artsen vaste staf

149
psychiaters in opleiding

511
verpleegkundigen

258
paramedici

171
ondersteunend personeel

Opname of dagbehandeling

kinderen en jongeren

- crisiszorg
- kortverblijf
- therapeutisch langverblijf
- forensische zorg
- dagbehandeling
- dagzorg baby's – peuters – kleuters
- dagzorg gevluchte jongeren

volwassenen

- crisiszorg
- intensieve psychiatrische zorg
- psychose jonge volwassenen
- langdurige psychose
- psychose en bipolaire stoornis
- depressie en bipolaire stoornis
- persoonlijkheidsstoornissen
- activiteiten en ontmoeting
- psychische met lichamelijke aandoeningen
- eetstoornissen
- verslaving

ouderen

- crisiszorg
- geheugenproblemen en jongdementie
- dementie met gedrags- of lichamelijke problemen
- psychiatrische met lichamelijke aandoeningen
- psychiatrische aandoeningen
- therapie milde cognitieve aandoeningen

Psychiatrische zorg in UZ Leuven

- liaison
- spoedinterventie

Mobiele zorg

- autisme met gedragsproblemen
- crisiszorg
- psychose
- persoonlijkheidsstoornissen
- langdurige psychische kwetsbaarheid
- zwangerschap en postpartum

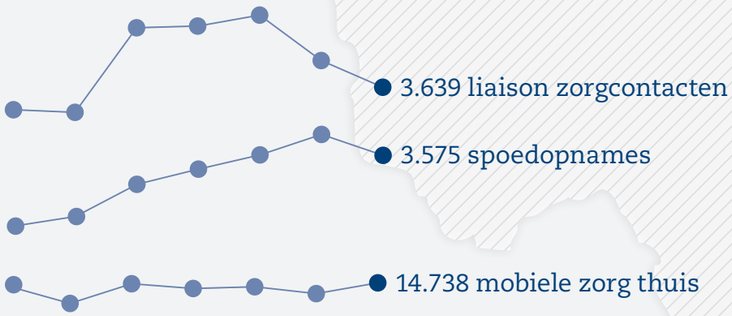

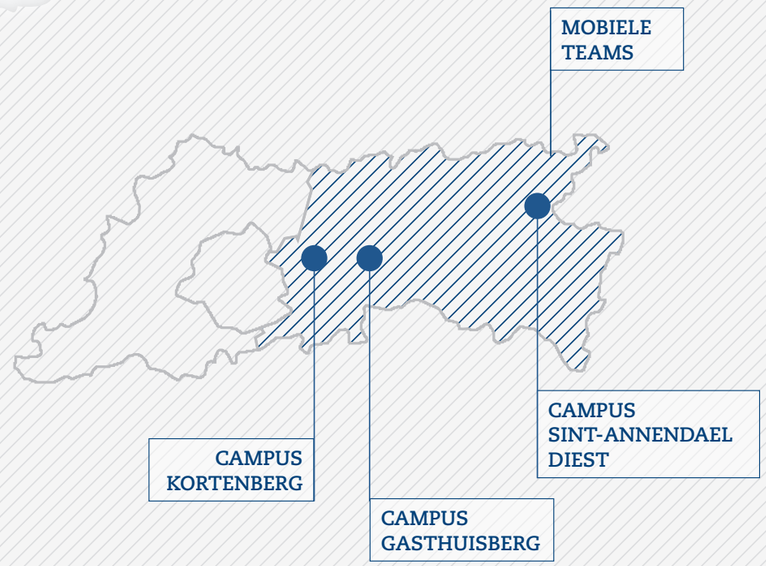

Sommige evoluties gaan in stijgende, andere in dalende lijn. Aanvullende gegevens van 2021 zijn noodzakelijk om te kunnen uitklaren waar corona speelt en waar de data een trend naar meer vermaatschappelijking van de psychiatrische zorg weerspiegelen.

Wereldtop

Soms zijn we veel te bescheiden. In de hoog aangeschreven *Clarivate highly influential researchers* prijken maar liefst vijf onderzoekers van de Onderzoeksgroep Psychiatrie. In die wereldranglijst maken de vijf aan het UPC KU Leuven verbonden onderzoekers maar liefst een vierde uit van alle genomineerde KU Leuven-onderzoekers uit alle faculteiten.

Het gaat om de professoren Koen Demyttenaere (psychiater), Marc De Hert (psychiater), Davy Vancampfort (kiné/PMT), Michel Probst (kiné/PMT) en Ronny Bruffaerts (psycholoog). Hun onderzoekslijnen zijn heel divers. Ze gaan over behandelmethoden voor depressie of psychose, het belang van bewegen bij psychische problemen of populatie-onderzoek ten dienst van beleidsondersteuning, bijvoorbeeld in suïcidepreventie.

In een andere hoog aangeschreven ranking trouwens nog meer gezichten uit de Onderzoeksgroep Psychiatrie. De lijst van Ioannidis noemt psycholoog prof. Inez Germeys, die onderzoek doet naar het psychisch welzijn van Vlaamse jongeren en pioniert met de ontwikkeling een smartphone app voor de opvolging van psychiatrische patiënten. Daarnaast ook psychiater prof. Ruud Van Winkel die onderzoek doet in transitiepsychiatrie en in de toepassing van VR in de therapie bij psychose en angst.

Complementaire expertise

Hiermee bevestigt het UPC KU Leuven zijn sterke traditie in wetenschappelijk onderzoek, met veel complementaire expertise en erg gevarieerd onderzoek, van epidemiologie tot genetica, van ontwikkelingsstoornissen tot dementie, van psychotherapie tot diepe hersenstimulatie, van *brain imaging* tot kwalitatief psychodiagnostisch onderzoek. Het UPC KU Leuven telt in totaal dertig gedoctoreerde artsen en paramedici en heeft een output van jaarlijks meer dan honderd peer-reviewed wetenschappelijke publicaties. Dankzij *crosstalk* tussen de onderzoekers en andere clinici gebeurt een vertaalslag naar de zorg. Daarnaast worden onderzoeksresultaten vertaald naar advies voor het beleid en het brede publiek.

Alle research binnen het UPC KU Leuven gebeurt door de Onderzoeksgroep Psychiatrie van het departement neurowetenschappen van de KU Leuven, onder het voorzitterschap van academisch coördinator psychiater prof. dr. Koen Demyttenaere.

Onderzoeksgroep Psychiatrie Web of Science 2020

Output

2952 publicaties — artikels, reviews, letters

140 publicaties — gemiddeld aantal publicaties per onderzoeker
688 citaties — gemiddeld aantal citaties per onderzoeker
H-index 28 — gemiddelde voor alle onderzoekers

upckuleuven.be.research

Wat vertellen je stress-biomarkers je?

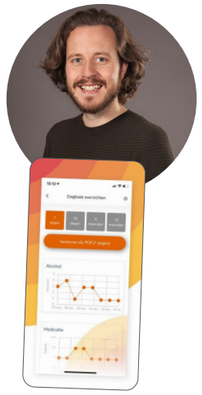

Roland Sinnaeve, PhD-kandidaat psychiatrie, onderzoekt hoe de ernst van persoonlijkheidspathologie ook passief opgevolgd kan worden, via stress-biomarkers.

De Weg, een behandelafdeling voor volwassenen met een borderline persoonlijkheidsstoornis, is in toenemende mate een plek waar onderzoek en innovatie plaatsvinden. Zo gebruikt het team een smartphone-applicatie om behandelvoortgang op te volgen en vaardigheden in het dagelijks leven te trainen.

Proefpersonen rapporteren gedurende een week meermaals per dag hun vermogen om te weten wie ze zijn, betekenisvolle doelen na te streven, empathisch te zijn en te connecteren met anderen. Ondertussen dragen ze sensoren op hun borst en rond hun pols. Sinnaeve probeert op basis van hartslagvariabiliteit en huidgeleiding te voorspellen wanneer proefpersonen een afname in functioneren zullen rapporteren. Op termijn kan dit bijdragen tot betere diagnostiek en hervalpreventie.

Betere diagnostiek persoonlijkheidsstoornissen

Psycholoog Tim Bastiaens verkreeg zijn doctoraatstitel met de toetsing van een meetinstrument voor persoonlijkheidsstoornissen op basis van het nieuwe DSM-5-model. Dat laat toe accurater te diagnosticeren.

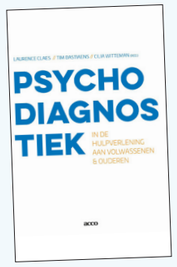

Het onderzoek concentreerde zich voornamelijk op de meerwaarde van dit nieuwe model in het voorspellen van psychopathologie in het algemeen en psychose in het bijzonder. Het doctoraat resulteerde in Bastiaens' co-auteurschap van een handboek voor klinische psychodiagnostiek, samen met prof. dr. Laurence Claes van de KU Leuven en prof. dr. Cilia Witteman van de Radboud-universiteit Nijmegen. Het boek helpt de vijf basisvragen van cliënten te beantwoorden, van onderkenning tot evaluatie: Wat is er met mij aan de hand?, Hoe komt dat?, Hoe evolueert dat?, Hoe kan ik mijn problemen aanpakken? en Heeft de aanpak geholpen? Het expertisecentrum klinische psychodiagnostiek van het UPC KU Leuven stond in voor zeven van de tien hoofdstukken.

Onderzoek naar angst voor elektroconvulsietherapie

Psycholoog Jasmien Obbels verdedigt in september aan de KU Leuven haar doctoraatsverhandeling over haar onderzoek Improving care of ECT: a better understanding of cognitive effects and ECT-related anxiety.

Ondanks de positieve effecten van electroconvulsietherapie bij ernstige depressieve klachten blijven de patiënten angstig voor elke behandeling. 'Daarover is weinig of geen wetenschappelijke lectuur voorhanden', zegt Jasmien Obbels. 'Dus hebben we de ERAQ of de ECT-Related Anxiety Questionnaire ontwikkeld, een vragenlijst waarmee we tachtig patiënten hebben bevraagd over hun ervaring met ECT, voor, tijdens en na het behandeltraject. Aan de hand van de vragenlijst kunnen clinici de ECT-gerelateerde angst met hun patiënt bespreken.'

Naast angst, heerst er een bezorgdheid over de mogelijke negatieve effecten van ECT op het neuropsychologisch functioneren. Onderzoek naar de effecten van ECT op cognitie bij oudere patiënten is evenmin goed onderzocht. Obbels deed dat wel, longitudinaal.

'ECT bij oudere patiënten met een depressie heeft geen duidelijke schadelijke cognitieve effecten, zoals gemeten zes maanden na de behandeling. Oudere patiënten zijn niet vatbaarder voor cognitieve bijwerkingen dan volwassenen. Artsen moeten dus niet aarzelen om ECT bij oudere patiënten te overwegen omdat zij een 'kwetsbaarder brein' zouden hebben. Maar, clinici moeten zich ervan bewust zijn dat een kleine groep patiënten cognitieve bijwerkingen kan ondervinden.'

Augmented reality als metgezel voor kinderen bij behandelingen

De prototypes van een augmented reality app worden momenteel getest op de dienst pediatrie van UZ Leuven in het kader van een EIT health project. De app moet helpen het vertrouwen van het kind en zijn ouders tijdens medische procedures te versterken en angst en trauma te voorkomen.

Elk jaar worden vele kinderen blootgesteld aan pijnlijke medische gebeurtenissen zoals vaccinaties, bloedafname, operaties of onderzoeken. Die maken kinderen vaak bang, wat kan leiden tot mislukking van de behandeling, tragere genezing en anticiperende angst. Kinder- en neuropsychologen Sam Geuens en Jurgen Lemiere nemen deel aan een internationaal onderzoeksproject dat Milo ontwikkelt, een vogelachtig wezen, ontworpen door de Aardman-studio's, dat kinderen in een magische omgeving vergezelt tijdens de medische procedure. De hele ervaring is ingebed in een multisensorische 2D-3D-ervaring. Via een dashboard kunnen de zorgverleners de ervaring sturen op basis van de status van de patiënt en de fasen van de procedure.

www.littlenirvana.eu
eithealth.eu/project/little-nirvana

Kinderen met ADHD kúnnen niet wachten

Biomedicus Jeroen Van Dessel promoveerde met een grootschalig hersenonderzoek waarvoor hij kinderen en jongeren met ADHD, tussen 8 en 18 jaar, taakjes gaf terwijl hun hersenactiviteit door een MRI-scanner in beeld werd gebracht. Wat blijkt? Zelfs korte wachtperiodes frustreert de kinderen, meer dan kinderen zonder ADHD, én de frustratie groeit er niet uit naarmate ze ouder worden.

'Vooral als ze verplicht moeten wachten is er veel activiteit in hersendelen die negatieve emoties verwerken, zoals rouw, liefdesverdriet of angsten. Dat hersengebied is bij hen bovendien kleiner dan bij jongeren zonder ADHD', zegt Van Dessel.

Nieuwe kennis, andere aanpak

Die wetenschap biedt mogelijkheden voor de benadering van jongeren met ADHD. 'Je zou het wachten zo kort mogelijk kunnen proberen te houden, want hoe langer het duurt, hoe meer de typische symptomen verergeren. En met die symptomen komen er ook weer nieuwe negatieve gevoelens, want ze worden er vaak voor gestraft, door leerkrachten, medeleerlingen of hun ouders.'

Professor Marina Danckaerts, diensthoofd kinder- en jeugdpsychiatrie, was promotor van het onderzoek: 'Scholen, bijvoorbeeld, kunnen rekening houden met deze jongeren door de wachttijd na een taak in te korten of hen te belonen als ze geduld moeten hebben.'

Kinderen met autisme functioneren niet in verhouding tot hun intelligentie

Onderzoek aan het Expertisecentrum Autisme wijst uit dat heel wat kinderen met een autismespectrumstoornis een lager niveau van adaptief gedrag hebben dan te verwachten op basis van hun intelligentie.

Voor een goed adaptief gedrag heb je een set vaardigheden nodig op diverse vlakken in het dagelijks leven. Denk aan communicatie, zelfzorg of vrijetijdsbesteding. De kloof tussen adaptief gedrag en intelligentie bij kinderen met autisme blijkt een risico voor het ontwikkelen van bijkomende gedrags- en emotionele problemen.

Het Expertisecentrum Autisme werkt samen met Leuven Autism Research (LAuRes), een interdisciplinair consortium van autismeonderzoekers aan de KU Leuven.

Lees meer
upckuleuven.be/jaarverslag/autisme
laures.be

Kan fMRI frontotemporale dementie vroeger opsporen?

Onderzoekers in het UPC KU Leuven tonen een link tussen verminderde emotieherkenning en activatiepatronen in de nucleus caudatus in de hersenen. Een belangrijke bevinding op weg naar een vroegere detectie van frontotemporale dementie, met dank aan onderzoeksfondsen van de KU Leuven en het Sequoiafonds.

De resultaten van een onderzoek onder leiding van de professoren Jan Van den Stock en Mathieu Vandenbulcke zijn de eerste gepubliceerde bevindingen op dat vlak wereldwijd. Ze werden afgelopen jaar gepubliceerd in *Brain. A journal of neurology*. Het ging om onderzoek tijdens het waarnemen van gezichtsexpressies via functionele MRI.

Bij neurodegeneratieve ziektes, zoals frontotemporale dementie, zien artsen tot nu toe pas in een late fase structurele hersenveranderingen en cognitieve symptomen. Onderzoek als van de wetenschappers in het UPC KU Leuven brengt het mechanisme van de ziekte meer gedetailleerd in kaart. Dat leidt in de toekomst hopelijk tot een meer verfijnde diagnosetechniek en gepaste zorg in een vroeger stadium van de ziekte.

Gezichtsexpressies zoals bij verdriet, boosheid, neutraal, walging, angst, blijheid, gebruikt in fMRI-onderzoek bij frontotemporale dementie, in het UPC KU Leuven

Lees meer
upckuleuven.be/nieuws/jaarverslag2020
upckuleuven.be/sequoiafonds

Muziek stimuleert ontwikkeling

FWO-beurs voor onderzoek muziektherapie

Muziektherapeuten professor Jos De Backer en professor Katrien Foubert sleepten een prestigieuze onderzoeksbeurs van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (FWO) in de wacht voor hun onderzoek naar hoe muzikale interventies de sociaal-emotionele ontwikkeling kan stimuleren bij volwassenen met een autismespectrumstoornis.

Ongeveer 10% van de opgenomen psychiatrische volwassenen in Europa zijn personen met een autismespectrumstoornis (ASS). Therapieën leggen de nadruk vooral op cognitieve bijsturing en zijn weinig op ASS-specifieke kenmerken afgestemd.

Recent onderzoek benadrukt de noodzaak om deze therapieën te integreren in een non-verbaal, affectief georiënteerd kader zoals muziektherapie. Muziektherapie is een krachtige benadering om het sociaal-emotionele welzijn bij kinderen met ASS te verbeteren.

Weinig is echter gekend over de effecten van deze benadering bij volwassenen met ASS. Het onderzoek van De Backer en Foubert wil kennis vergaren over hoe muzikale interventies sociaal-emotionele ontplooiing bevorderen bij volwassenen met ASS. Het project zal bijdragen aan de ontwikkeling van een innovatief behandelmodel voor volwassenen met ASS.

Muziek als drager van veerkracht

Daarnaast zal professor Foubert vanuit haar klinische en onderzoeksexpertise het effect van kunst in het kinderziekenhuis onderzoeken in samenwerking met professoren Gunnar Buyse en Carine Wouters. Aan haar mandaat als professor is een doctoraatsbeurs verbonden. Professor Foubert werkt als muziektherapeut op de afdeling KLIPP (persoonlijkheidsmoeilijkheden) en is professor aan het LUCA School of Arts, campus Lemmens waar zij de masterstudenten muziektherapie superviseert en klinische improvisatie en onderzoeksmethodologie doceert.

Maakt muziek (on)gelukkig?

‘Music moves Europe: study on the health and well-being of music creators’

Naast een FWO-beurs verwierf professor Jos De Backer, in samenwerking met HIVA, IDEWE en LUCA School of Arts een Europese beurs waarin de mentale gezondheid en het welbevinden van musici onderzocht zal worden.

Het beroep van musici is één van de meest risicovolle beroepen waarin stress, depressie, angststoornissen en verslaving meer dan gemiddeld voorkomen. Deze studie onderzoekt de omvang van het probleem in Europa en bekijkt goede praktijken en mogelijke beleidsmaatregelen om uitdagingen op een evidence-based niveau aan te pakken. Uiteindelijk moet de studie bijdragen tot het informeren, ondersteunen en aanmoedigen van acties om de steun voor musici en muziekmakers met betrekking tot hun geestelijke gezondheid en welzijn te verbeteren.

Intensieve psychiatrie patiëntvriendelijker?

Vrijheidsbeperkende maatregelen worden frequent toegepast, ondanks de schaarste aan wetenschappelijke evidentie. In een doctoraatsonderzoek evalueert psychiater Hella Demunter een meer patiëntvriendelijk zorgmodel voor intensieve psychiatrische zorgafdelingen.

Ook over alternatieven voor vrijheidsbeperking bestaat weinig of geen literatuur. Hoog tijd dus om daar verandering in te brengen. KOOR* ondersteunt om die reden het doctoraatsonderzoek van psychiater Hella Demunter, zelf supervisor van de afdeling *High & Intensive Care* van het UPC KU Leuven op campus Kortenberg.

Het is wetenschappelijk onderzoek met een directe link naar de praktijk. Dokter Demunter evalueert een nieuw model voor *High & Intensive Care* opgezet als pilootproject in negen Belgische ziekenhuizen.

Het model werd opgestart binnen het kader van artikel 107 van de ziekenhuiswet, meer bepaald het hoofdstuk over de intensifiëring van de residentiële zorg. Het stelt zorg op maat voorop, met aandacht voor zorgcontinuïteit en voor interventies die vrijheidsbeperkende maatregelen en ervaren dwang reduceren. Het onderzoek van Hella Demunter evalueert verschillende aspecten van het model, zoals de epidemiologie, behandeling en gezondheidseconomie met zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden.

Suïcide beter voorspellen

Ondanks tal van preventieprogramma’s zoeken mensen met suïcidale gedachten of gedragingen vaak geen hulp. PhD-kandidaat Laura Van Eldere werkt aan een bruikbare risico-index om suïcide beter te kunnen voorspellen en voorkomen.

Suïcidale gedachten en gedragingen blijven een ernstig probleem in onze samenleving. De vele zelfmoordpreventieprogramma’s die de afgelopen jaren werden gestart leidden nog onvoldoende tot een verhoging van het aantal suïcidale personen die ook een behandeling krijgen. Als ze die wel krijgen komt het merendeel terecht in laagdrempelige, aspecifieke zorg zoals de spoedeisende hulp in een algemeen ziekenhuis.

Verder is weinig bekend over de transities die patiënten maken binnen het suïcidale spectrum, van de idee over het plannen tot de poging. Wetenschappelijk onderzoek in dat domein is meestal narratief en gebaseerd op een beperkte steekproefomvang zonder het gebruik van complexe statistische modellen.

In haar doctoraatsonderzoek bestudeert Laura Van Eldere de prevalentie en verspreiding van suïcidale gedachten en gedragingen onder psychiatrische patiënten verwezen naar de spoedafdeling van UZ Leuven, over een periode van vijftien jaar. Ze brengt de incidentie en persistentie van zelfmoordgedachten en het verloop naar het plannen, de poging en de suïcide in kaart. Doel is om een wetenschappelijk onderbouwde en empirisch afgeleide risico-index op te leveren die patiënten kan identificeren met een huidig maar ook een toekomstig suïcidaal risico.

Zorg voor jongeren met migratieachtergrond

Kinder- en jeugdpsychiater Jakob Versteele onderzoekt hoe je een optimale traumazorg voor jongeren met een migratieachtergrond opzet en wat het belang is van transnationale gezinsrelaties voor hun welzijn.

Jongeren met een migratieachtergrond zijn kwetsbaar: ze hebben een verhoogd risico op geestelijke gezondheidsproblemen en stuiten op een sterk belemmerde toegang tot gepaste zorg. Omringd door expertise aan de faculteit PPW van de KU Leuven en van McGill University gaat Jakob Versteele de implicaties na van het betrekken van transnationale netwerken bij de behandeling van minderjarige vluchtelingen. Het onderzoek gebeurt binnen het kader van Paso, het nieuwe dagcentrum voor uit het buitenland gevluchte jongeren, dat dokter Versteele superviseert.

Lees meer over Paso op p7

*De Klinische onderzoeks- en opleidingsraad (KOOR) biedt startfinanciering aan jonge onderzoekers uit de staf, startende onderzoeksgroepen en academische niet-commerciële studies binnen UZ Leuven en het UPC KU Leuven.

Afzwaaiers

Johan Vanderlinden
eetstoornissen

Eind 2020 zwaaide psycholoog en systeemtherapeut Johan Vanderlinden af, na meer dan veertig jaar dienst. De expert eetstoornissen combineerde zijn klinische functie met de coördinatie van het competentiecentrum psychologie voor volwassenen.

Johan Vanderlinden was verbonden aan de Faculteit PPW van de KU Leuven en gastlector aan de universiteiten van Genève en Rome. Hij publiceerde meer dan 170 wetenschappelijke artikels en vijftien boeken over de behandeling van eetstoornissen en trauma.

Psychiaters in opleiding

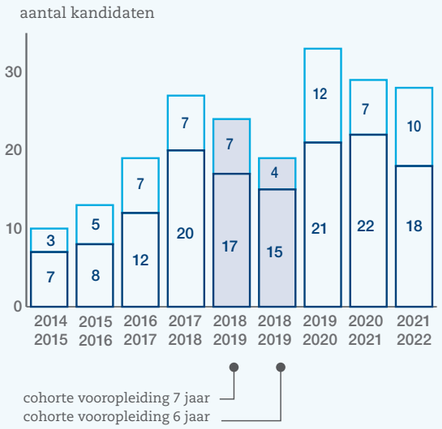

aantal toegelaten in volwassenenpsychiatrie
aantal toegelaten in kinder- en jeugdpsychiatrie

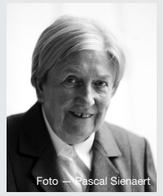
Foto – Pascal Sienaert

Zuster Stefana
1937 – 2020

Het UPC KU Leuven nam met grote droefheid afscheid van zuster Stefana, overleden op zondag 29 november 2020. Zuster Stefana is een begrip voor alle collega's. Ze leefde en werkte vanaf 1963 in het psychiatrisch ziekenhuis in Kortenberg, opgericht door de congregatie van de Bermhertigheid Jesu, en speelde op vele vlakken een belangrijke opbouwende rol.

Nieuwkomers

Caroline Debruyne
dagbehandeling jongeren Diest

Caroline Debruyne is kinder- en jeugdpsychiater, forensisch psychiater en systeemtherapeut. Zij superviseert het nieuwe dagziekenhuis voor jongeren k-ADO, dat gehuisvest is in het Psychiatrisch Ziekenhuis Sint-Annendael in Diest. De klinische interessegebieden van dr. Debruyne zijn hechting, trauma en persoonlijkheidsontwikkeling.

Annick Schoffelen
centrum medisch-somatische zorg

Annick Schoffelen is huisarts. Ze ging in januari 2020 aan de slag op de dienst voor medisch-somatische zorg voor psychiatrische patiënten van het UPC KU Leuven op campus Kortenberg.

Zeno Van Duppen
psychoanalytische psychotherapie
persoonlijkheidsmoeilijkheden

Zeno Van Duppen is psychiater en doctor in de filosofie. Hij werkt op de afdeling voor psychoanalytische psychotherapie bij persoonlijkheidsmoeilijkheden (KLIPP). Daarnaast doet hij onderzoek op het grensgebied van psychiatrie en filosofie, onder meer naar persoonlijkheidsproblematiek, psychose en fenomenologie. Dr. Van Duppen is bestuurslid van BeGeesterd vzw, een organisatie die de overlap tussen psychiatrie en filosofie onderzoekt en promoot, van de sectie Filosofie van de Vlaamse Vereniging voor Psychiatrie (VVP) en van de Stichting Filosofie en Psychiatrie (NL).

Elfi Vergaelen
psychische met lichamelijke aandoeningen

Elfi Vergaelen is psychiater en superviseert de Mind-body-unit, de afdeling voor psychische met lichamelijke aandoeningen voor volwassenen op campus Gasthuisberg. Dr. Vergaelen verzorgt ook de raadpleging voor cvs, met een gespecialiseerd aanbod binnen een Riziv-conventie.

Karen Vertessen
ADHD kinderen en jongeren

Karen Vertessen is kinder- en jeugdpsychiater. Ze verzorgt de raadpleging ADHD voor kinderen en jongeren op campus Gasthuisberg. Aan de VU Amsterdam werkt ze aan een doctoraat over de medicamenteuze behandeling van ADHD.

Meer bagage na de stage

Eerste vierdejaars bachelors verpleegkunde studeerden in 2020 af

De bacheloropleiding verpleegkunde kreeg er in het academiejaar 2016-2017 een jaartje bij. In dat toegevoegde jaar krijgen de studenten theorie en doen ze een 'eindstage' van tweemaal 400 uur.

De langdurende stage creëert zowel voor studenten, hogescholen als werkgevers opportuniteiten. De studenten krijgen nog meer de kans hun theoretische kennis toe te passen en te integreren in een complexe en variabele zorgcontext. Een van de vele voordelen is dat studenten mee functioneren als een volwaardig lid van het interdisciplinair team. De realistische omgeving daagt uit tot samen en betekenisvol leren. De supervisie van de studenten is gebaseerd op coaching door een opgeleide mentor.

Ondersteuning van het team

De langere stageduur van ruim elf weken heeft volgens de studenten een positieve invloed op de kwaliteit van de begeleiding en de pedagogische sfeer op de afdeling.

Charlotte De Cooman loopt haar stage op Beaufort, een crisisafdeling voor 14-18-jarigen: 'Het kan er soms heftig aan toegaan, maar het team ondersteunt me goed. Er heerst een open mentaliteit voor ieders inbreng. De lange stageperiode maakt ook dat ik mijn draai kan vinden.'

Volledig zorgproces

Studenten krijgen de tijd om het volledige individuele verpleegproces van patiënten mee te volgen en krijgen een duidelijk beeld over de rol van de verpleegkundige. De eindstage zet in op professionalisering, progressieve integratie en verdieping en resulteert in fit-for-practice bij het afstuderen.

Kevin Cordemans koos heel bewust voor een stageplaats in het psychiatrisch ziekenhuis en staat nu op Goedele, een afdeling voor 65-plussers met psychiatrische aandoeningen: 'De elfwekenstage zorgt ervoor dat je je goed kan inwerken in de praktijk. Na afloop zou ik hier in principe verder aan de slag moeten kunnen.'

Vernieuwd mentorschap voor stagiaires en nieuwkomers

Het UPC KU Leuven heeft sinds 2007 de traditie om de stagiaires-verpleegkundigen te laten begeleiden door opgeleide mentoren. De opleiding tot mentor is vernieuwd sinds vorig jaar de bacheloropleiding tot verpleegkundige werd uitgebreid van drie naar vier jaar. Ook nieuwe collega's in het UPC KU Leuven worden nu door hen begeleid.

Na een vijfdaagse opleiding 'Smart Mentorship', een samenwerking met UZ Leuven, Nurse Support Team en UCLL, kunnen mentoren aan de slag op de werkvloer. Ze sluiten aan bij de mentorwerking van het UPC KU Leuven voor permanente training en coaching. De hervorming van de mentoropleiding had tot gevolg dat de benodigde competenties van de mentoren voor het hele ziekenhuis gelijk zijn getrokken en de mentor garant staat voor een kwaliteitsvolle begeleiding. Naast het begeleiden van studenten introduceren de mentoren nieuwe collega's op de werkplek.

De vernieuwde mentorfunctie is een eerste resultaat van een beleid van functiedifferentiatie en specialisatie dat het competentiecentrum verpleegkunde voert, onder impuls van coördinator Jasper Vanhoof.

Marlies Tuyaerts, verpleegkundige op de afdeling Goedele voor ouderen met psychiatrische aandoeningen: 'Vooral besprekingen van casussen recht uit de praktijk, vind ik in de mentoropleiding zeer bruikbaar. Je leert ook correct wijzen op tekortkomingen, en om er te zijn voor je studenten en nieuwe collega's. Ze moeten zich op hun gemak voelen want ook als ze eens negatieve feedback krijgen moet alles bespreekbaar blijven.'

Wikken als het weegt

Ethisch comité geeft advies bij moeilijke beslissingen

Een universitair psychiatrisch ziekenhuis zoals het UPC KU Leuven buigt zich met de regelmaat van de klok over ethische kwesties. Dat gebeurt in het ethisch comité, een wettelijk verplicht denkorgaan voor ethische aspecten van de zorg en voor ondersteuning bij ethische beslissingen over individuele casussen.

Prof. dr. Dirk De Wachter is reeds 25 jaar voorzitter: 'Niet onbelangrijk is dat het comité in volledige onafhankelijkheid over iemands, soms controversiële, vraag kan adviseren. Anderzijds is ons advies niet bindend. Futiliteiten bestaan er niet als het over ethiek gaat. Of het nu om een media-optreden van een arts gaat, maatregelen in het coronabeleid, de isolatie van een patiënt of een vraag om euthanasie, onze adviezen zijn genuanceerd, goed doordacht en ook juridisch afgetoetst. We hebben altijd al duidelijk gehoor gevonden, ook bij de directie. Informeel houden we intervisie met collega's uit ethische comités van andere voorzieningen. Opvattingen over wat ethisch verantwoord is, kunnen met de tijd verschuiven. Of het nu om casusgebonden of om maatschappelijke problemen gaat, ze vragen om continu, breed overleg. En ja, we hebben het niet over lichte kwesties. Soms beginnen ze te wegen. Het is een boeiende, soms ook zware taak, alleen mogelijk in de besloten en vertrouwelijke bespreking van het comité.'

upckuleuven.be/ethisch-comite

Mediamix – een jaar in media-optredens

januari – Kinderpsychiater Binu Singh legt uit hoe je omgaat met het protest van jonge kinderen in een expertenvideo van De Standaard.

februari – Professoren Chris Bervoets, Bart Nuttin en Loes Gabriëls vertellen aan Knack over hun longitudinaal, internationaal onderzoek dat de doeltreffendheid bevestigt van diepe hersenstimulatie bij dwangstoornis.

maart – 'Psychiatrisch centrum wordt coronaziekenhuis'. Waardering in De Standaard voor de 'razendsnelle omslag' die het UPC KU Leuven maakte om de coronacrisis aan te pakken.

april – Prof. dr. Joris Vandenberghe is een van de Topdokters (Vier) in een special over corona.

mei – 'Als de verpleegkundigen vallen, valt heel ons systeem'. Crisispsychiater Thomas Pattyn maakt op Sociaal.net een stand van zaken over geestelijke gezondheidszorg in tijden van corona.

juni – Het Laatste Nieuws en MediQuality schenken aandacht aan de start van een longitudinaal onderzoek naar de toepasselijkheid en de effectiviteit van telepsychiatrie en –psychologie, onder leiding van prof. dr. Stephan Claes.

juli – Onder meer De Standaard en ROB-tv brengen een reportage over de start van Reakiro, een inloophuis voor wie euthanasie vraagt onder supervisie van prof. dr. Joris Vandenberghe.

augustus – In Kerekewere, een podcastreeks van De Standaard over zelfdoding, vertelt prof. dr. Dirk De Wachter over de impact die de zelfdoding van een patiënt kan hebben op de omgeving.

september – 'Er zijn zowel mensen die hervallen als meer nieuwe aanmeldingen. Sinds de lockdown hebben meer mensen, vooral jongeren, te kampen met een eetstoornis, zoals anorexia of magerzucht', zegt professor Elske Vrieze in De zevende dag.

oktober – 'Stel je psychische zorg niet uit en blijf in contact met hulpverleners'. Psychiater en hoofdarts Filip Bouckaert doet op ROB-tv een duidelijke oproep: ook in de tweede coronagolf blijft in het UPC KU Leuven alle psychiatrische zorg, zowel voor huidige als nieuwe patiënten, toegankelijk.

november – Professor Stephan Claes, diensthoofd volwassenenpsychiatrie, denkt in 'Atlas van kleine, praktische utopieën', een podcast op Klara, luidop na over hoe een wereld zonder depressie of neerslachtigheid er na corona zou kunnen uitzien.

december – 'We moeten ons ernstige zorgen maken over onze adolescenten en jongeren'. Inez Germeys, hoogleraar psychologie en hoofd van het Centrum voor Contextuele Psychiatrie aan de KU Leuven doet een oproep in De Afspraak (één).

upckuleuven.be/nieuws

Verpleegkundigen in internationaal netwerk

Kennis delen op een internationaal forum hoeft geen exclusieve aangelegenheid voor artsen of therapeuten te zijn. Verpleegkundigen in het UPC KU Leuven bewijzen het met hun actieve rol in de *International Society for Psychological and Social approaches to Psychosis* (ISPS).

Vanuit haar ijver voor meer aandacht voor de psychologische en sociale invalshoeken in de psychosezorg voorziet de internationale vereniging ISPS de nodige ruimte voor verpleegkundigen om actief deel te nemen in de debatten en de kennisdeling, naast artsen en therapeuten. Met name in de Nederlands-Vlaamse afdeling van ISPS gebeurt dat al doorgedreven. Daarin zetelen verpleegkundigen Sofie Braems en Arne Brebels (afdeling Joris), Leen Lambrechts (VRINT) en Christine Leyssens (afdeling Monica) naast collega's uit het PZ Onze-Lieve-Vrouw Brugge, Ligant Limburg en PZ Bethanië in Zoersel.

Over het muurtje kijken

Hun rol is om een netwerk van verpleegkundigen in Vlaanderen, die actief zijn in de zorg voor mensen met een psychosegevoeligheid, uit te bouwen. 'Daarin kunnen we ervaringen en kennis uitwisselen, licht Sofie Braems toe. 'Altijd interessant om even over het muurtje te kunnen kijken, om te zien hoe anderen het aanpakken. We doen dat in informele contacten maar ook gestructureerd in een intervisiegroep waarin driemaandelijks allerhande topics de revue passeren. Denk aan professionele nabijheid, het hanteren van afdelingsregels, of recent natuurlijk het thema verplegen in tijden van corona. Dat verpleegkundigen uit diverse organisaties en sectoren – ambulant, residentieel en semi-residentieel – deelnemen maakt het debat extra rijk.'

Stem laten horen

Sofie Braems ziet nog een voordeel van dit netwerken binnen ISPS-verpleegkundigen. 'We laten de stem van de verpleegkunde meer horen, zowel op de werkvloer, op beleidsniveau als door deelname aan congressen waar we niet alleen luisteren maar ook lezingen geven. Het ISPS-congres twee jaar geleden in Rotterdam is daar een goed voorbeeld van. Volgend jaar in Perugia zal het niet anders zijn.'

ispsnederlandvlaanderen.nl
isps.org

Referentie psychosezorg

Het UPC KU Leuven is een internationale referentie in psychosezorg. Het heeft een ruim zorgaanbod met vier opnameafdelingen op campus Kortenberg en een mobiel team (Vrint). Daarnaast heeft het een sterke traditie van psychose-onderzoek met experts als de professoren Marc De Hert, Ruud Van Winkel of Inez Germeys. Bovendien levert het UPC KU Leuven met psychiater Ludi van Bouwel ook de huidige voorzitter van de internationale vereniging ISPS.

Duo's voor donkere tijden

Psychologen UZ Leuven en UPC KU Leuven samen tegen covid-19

Tijdens de eerste coronagolf liepen psychologen van het UZ Leuven en het UPC KU Leuven in duo op de covidafdelingen en de intensieve zorgen van UZ Leuven.

Morgane Hubin (UZ Leuven) en Michiel Panis (UPC KU Leuven) waren er van het eerste uur bij. Morgane: 'Vooral bij nieuwe crisissituaties waar nog veel onbekende factoren spelen heeft duovorming een meerwaarde. In 2013 ving ik slachtoffers van de aanslagen in Zaventem op. Toen hadden duo's ook goed van pas kunnen komen.'

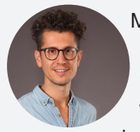

Michiel: 'Mijn collega was al vertrouwd met de werking van UZ Leuven, waardoor ik snel mee was in de organisatie en we ons op het echte werk konden storten. De noden liepen immers al hoog op, zowel bij de medewerkers als bij de familie van de patiënten. Snel inspelen op een nieuw en steeds veranderend veld was de boodschap. Daarbij waren we niet enkel elkaars back-up, maar we waren ook met twee om een situatie te kunnen inschatten en een passende methodiek uit te werken. In vele situaties ervaarde ik onze samenwerking als zodanig constructief dat ik gerust kan zeggen dat één plus één drie is.'

Morgane: 'De manier waarop we georganiseerd waren liet toe dat ik het hele traject van mijn patiënten mee kon volgen – van pril begin tot en met revalidatie – wat ook een gigantisch voordeel had. Een derde van de patiënten dat uit intensieve komt, kampt met PTSS. De band met de patiënt houden en versterken is dan cruciaal.'

Van puinhoop naar hoop

Staten-Generaal na 2 jaar noodprogramma

Voor de tweede keer blies de Staten-Generaal van de Geestelijke Gezondheid verzamelen sinds hij in 2019 een noodprogramma afkondigde. Stand van zaken: er is hoopvolle vooruitgang geboekt.

De Staten-Generaal droeg bij aan de federale resolutie die onder meer voorstelt 12% van het gezondheidsbudget aan geestelijke gezondheidszorg te besteden. Hij verkreeg ook 200 miljoen euro federale steun voor geestelijke gezondheidszorg, vastgelegd in het regeerakkoord. Hij bedong 12 miljoen bijkomende investeringen op Vlaams niveau voor de centra geestelijke gezondheidszorg. Hij drong met succes aan op het terugdraaien van aangekondigde besparingen. En hij verkreeg een terugbetaling voor tele-consultaties.

Ministers zijn mee

De moeilijke verhouding tussen politiek en geestelijke gezondheid is een partnerschap geworden: de politiek betrekt de Staten-Generaal actief in haar beleid als spreekbuis voor patiëntennoden bij agenda- en prioriteitenbepaling. Zowel de Vlaamse als de federale minister van Volksgezondheid namen aan de Staten-Generaal van 20 maart deel. Wouter Beke kondigde een richtlijn aan die stelt dat de familie en naasten steeds bij de zorg voor de patiënt betrokken moeten worden. Ook komen er nieuwe antennes in de ambulante verslavingszorg en in de ambulante revalidatie in Vlaanderen.

Frank Vandenbroucke wil dat het RIZIV samen met de SGGG de ziekteverzekering onderzoekt op regels die de psychische patiënt discrimineren. Hij pleit ook voor 'kruispunten' die patiënten naar de meest gepaste hulp verwijzen.

De Staten-Generaal van de Geestelijke Gezondheid bestaat intussen uit vijfenveertig organisaties, voorzieningen en verenigingen – van zorgverlening over belangenbehartiging tot patiënten- en familieparticipatie. Het UPC KU Leuven is prominent in de werking betrokken.

www.statengeneraalggz.be/output-sggg21

Enkele van de sprekers op de tweede SGGG. V.l.n.r. prof. dr. Joris Vandenberghe, minister Wouter Beke, journalist Guy Tegenbos, minister Frank Vandenbroucke

Agenda

Donderdag 27 mei 2021

Roze wolk, broze wolk. Zorg in de kritieke eerste 1001 dagen

Vormingsavond voor artsen en paramedici over peripartale psychiatrie en zorg bij kinderen tot zes jaar, door prof. dr. Titia Hompes en dr. Binu Singh.

Woensdag 23 juni 2021

The child as a guide in family therapy: a multigenerational approach

Online studiedag met de Italiaanse kinderpsychiater en gezinstherapeut Maurizio Andolfi, een belangrijke inspirator voor de relatie- en gezinstherapie wereldwijd. Inleiding door em. prof. dr. Peter Adriaenssens.

Donderdag 18 november 2021

Therapeutisch werken met nieuw samengestelde gezinnen: wat werkt wel en wat niet?

Studiedag met de Amerikaanse psychotherapeut Patricia Papernow, een internationale referentie in het klinisch werken met samengestelde gezinnen.

upckuleuven.be/agenda

Vacatures

- verpleegkundige
- therapeut
- arts

Versterk ons zorgteam

upckuleuven.be/jobs